

Academic Rights Watch

Bevakar den akademiska friheten i Sverige

Riksdagens ombudsmän – JO
Box 16327
103 26 Stockholm
justitieombudsmannen@jo.se

2016-08-18

Anmälan av misstänkt brott mot yttrande- och meddelarfriheten vid Lunds universitet

Bakgrund

Den 28 februari 2014 fattar prefekten Anders Ohlsson (SOL) och dekanen Lynn Åkesson (HT) ett beslut med innebörden att professorn i tyska, Valéria Molnár, omplaceras till avdelningen för nordiska/svenska (bilaga 1). Molnár förlorar enligt beslutet även sin undervisning på grundnivå i tyska.

När Molnár klagar på beslutet tillsänds hon den 23 oktober 2014 ett ”direktiv” (bilaga 2) med innebörden att hon fortsättningsvis inte får prata med andra än Ohlsson och Åkesson, dvs. beslutsfattarna själva, om det som hänt: ”Valeria Molnar ska uteslutande vända sig till SOLs prefekt alternativt HTs dekan när hon har frågor kring och synpunkter på arbetsrelaterade frågor på SOL eller sin egen tjänstgöring.” I ett e-postmeddelande av den 23 november 2015 från prefekten upprepas samma direktiv (bilaga 3).

Enligt den grundlagsskyddade yttrandefriheten får Molnár diskutera sin arbetsituation med vem hon så önskar. Det innebär att hon får framföra synpunkter på arbetsrelaterade frågor även till andra än dekanen och prefekten, t.ex. andra anställda vid universitetet. En myndighet har inte rätt att inskränka en offentligt anställds yttrandefrihet, t.ex. genom att försöka förhindra eller motarbeta utövandet av densamma. Direktivet innebär ett uppenbart försök från arbetsgivarens sida att förhindra Molnárs utövande av yttrandefriheten. Direktivet innebär alltså en olaglig inskränkning av Molnárs generella yttrandefrihet.

Det allmänna förbud mot att lämna uppgifter till andra som bokstavligen uttrycks i direktivet innebär att Molnár även förbjuds att lämna information om arbetsrelaterade frågor till pressen. Enligt meddelarfriheten har dock alla rätt att lämna uppgifter i medier utan risk för repressalier (så länge som tystnadsplikten inte lägger hinder i vägen). En myndighet har inte rätt att inskränka en offentligt anställds meddelarfrihet,

t.ex. genom att försöka förhindra eller motarbeta utövandet av densamma. Direktivet innebär såtillvida även en otillåten inskränkning av meddelarfriheten.

En fullständig, kronologisk beskrivning av Lunds universitets behandling av professor Molnár de senaste åren återfinns i bilaga 4.

Grunder

Enligt regeringsformen 2 kap. 1 § är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad ”yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor”.

Enligt regeringsformen 2 kap. 20 § får yttrandefriheten begränsas genom lag men endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle (2 kap § 21).

Av ett beslut från JK (dnr 8322-14-30) framgår att offentliganställdas lojalitetsplikt endast gäller ”skyldigheten att utföra sina arbetsuppgifter på ett korrekt sätt. Att uttala kritik mot sin arbetsgivare eller det sätt som verksamheten bedrivs på strider för den offentligt anställdes inte mot lojalitetsplikten. Rätten att göra det är tvärtom grundlagsskyddad”.

Enligt ett beslut av JO (dnr 3599-2002) innebär regeringsformens skydd för yttrandefriheten att,

en myndighet inte får ingripa vare sig formellt eller informellt mot en anställd hos myndigheten med anledning av att denne utanför det område som omfattas av sekretess har lämnat uppgifter om den egna myndigheten eller gett uttryck för sin uppfattning om dennas verksamhet i olika hänseenden. En myndighet får inte heller försöka motarbeta att dess anställda utövar denna frihet. En offentlig arbetsgivare får således inte genom generella uttalanden eller genom kritik i enskilda fall försöka påverka sina anställda att avstå från att använda sin frihet att yttra sig om den egna myndigheten. Den som är anställd vid en myndighet har således rätt att, utan att behöva befara repressalier från myndighetens sida, offentligt framföra från arbetsgivarens uppfattning avvikande synpunkter på myndighetens organisation och verksamhet.

I samma beslut understryker JO ”det angelägna i att en myndighet hanterar frågor om de anställdas yttrandefrihet på sådant sätt att man inte ger näring åt misstankar att myndighetens ledning inte accepterar att de anställda i kraft av sin yttrandefrihet offentligen framför kritik mot myndigheten”.

I ett beslut (4420-2013) understryker JO på liknande sätt vikten av att företrädare för myndigheter inte uttalar sig på sätt som kan uppfattas som att myndigheten vill begränsa de anställdas yttrandefrihet.

JO har i tidigare ärenden slagit fast att yttrandefriheten ger rätt för en offentligt anställd att fritt ge uttryck för sin uppfattning om den egna myndighetens verksamhet, under förutsättning att inte tystnadsplikten lägger hinder i vägen (se t.ex. JO 2005/06 s. 453).

Hemställan

Mot bakgrund av ovanstående hemställer vi åt Justitieombudsmannen att utreda huruvida Anders Ohlsson och Lynn Åkesson gjort sig skyldiga till otillåten inskränkning av yttrande- och meddelarfriheten. I den händelse Justitieombudsmannen gör bedömningen att åtal bör väckas, yrkar vi på att ärendet överlämnas till Justitiekanslern för vidare handläggning.

Med aktning,

Erik J Olsson
Galjevångsvägen 1
22465 Lund
076-130 11 44

Magnus Zetterholm
Skyttelinjen 80
226 49 Lund
0733-18 45 56

erik_j.olsson@academicrightswatch.se magnus.zetterholm@academicrightswatch.se